

شورای عالی حوزه علمیه قم

مرکز مدیریت حوزه های علمیه خواهران

حوزه علمیه فاطمیه (سلام الله علیها) شهرستان زابل

تحقیق گروهی رشد

عنوان:

صله رحم از منظر قرآن و سنت

استاد راهنمای:

خانم زهرا سنچولی

پژوهشگران:

سمیه میر

فاطمه میر بهاء الدین

زهرا گل محمودی

فریده بخارایی

سمانه میری

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ
الْحُكْمُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعٰالَمِينَ

چکیده

این تحقیق به بررسی صل.ه رحم و تاثیر آن در زندگی فردی و اجتماعی در جامعه امروز می پردازد. یکی از روابط انسان ها ، در قالب صله رحم است که در آن به پیوند و ارتباط با خویشاوندان به گونه های مختلف احوال پرسی ، دید و بازدید ، کمک کردن و..... پرداخته می شود. به صله رحم در اسلام ، سفارش و تاکید فراوانی شده است . صله رحم آثاربسیاری در بعد فردی ، اجتماعی ، دنیوی و اخروی دارد. شخصی که صله رحم می کند ، دارای سلامت جسم و روح و طول عمر بیشتر است و همچنین از برکات اخروی و دنیوی دیگر بهره مند می شود که این آثارنشان دهنده ی اهمیت این امر می باشد و اگر مردم به آثار صله رحم پی ببرند بیشتر به این واجب الهی روی می آورند ، مخصوصاً در دروه ای که انسان ها از ارتباطات خویشاوندی و روابط سالم با یکدیگر دور شده اند.

همچنین ، اگر انسان ها شیوه ی رابطه حسنہ و تعاملات صحیح را بدانند ، بسیاری از مشکلات جامعه ی بشری حل می شود ، نزاع ها کاهش می یابد ، بخش وسیعی از نیازهای افراد رفع می شود، و نگرانی های اجتماعی بسیار کاهش می یابد.

در این تحقیق به مفهوم صله رحم ، جایگاه صله رحم در فرهنگ اسلامی ، اقسام صله رحم ، زیان های بی توجّهی به صله رحم در جوامع ، آثار مثبت صله رحم ، و آثار منفی قطع آن پاسخ پرداخته شده اند.

فهرست مطالب

عنوان	صفحة
مقدمه	۱
بخش اول : کلیات طرح تحقیق	
طرح نامه تحقیق	۴
۱ . تعریف و تبیین موضوع	۵
۲. ضرورت و اهداف تحقیق	۵
اهداف :	۶
۳. پیشینه ی موضوع	۶
۴. فرضیه و سؤالات اصلی و فرعی	۶
سؤالات اصلی :	۷
سؤالات فرعی:	۷
۵. روش تحقیق :	۷
۷. سرفصل ها و عناوین تحقیق :	۷

بخش دوم : کلیاتی درباره ی «صله ی رحم»

فصل اول : تعاریف و مفاهیم

۹	معنای لغوی صله
۱۰	معنای اصطلاحی صله
۱۰	معنای لغوی رحم
۱۱	معنای اصطلاحی رحم

فصل دوم : رحم و تحصیل آن

۱۳	اهمیت صله ی رحم
۱۸	مذمت قطع رحم
۲۱	جایگاه صله رحم

فصل سوم : اقسام صله ی رحم

۲۳	۱ . صله قلبی
۲۳	۲ . صله زبانی
۲۳	- سلام کردن و جواب سلام دادن
۲۴	۳ . صله ی افعالی
۲۴	- دید و بازدید حضوری
۲۵	- طی کردن راه برای دیدار خویشان

قطع رحم با خویشاوندان تنگدستی می آورد .»

۵ - قحطی و خشکسالی

در خالی شدن شهر ها (تخلی الديار) که در برخی روایات بدان اشاره شده دو احتمال داده شده است :

الف) فنا و نابودی افراد

ب) قحطی و خشکسالی که موجب مهاجرت ایشان می گردد .

پیامبر اکرم (صلی الله علیه وآلہ وسلم) فرمود:

« إن قطیعه الرحم و اليمین الكاذبة لتذران الديار بلا قع من أهلها...؛^۱

قطع رحم و قسم دروغ ، سرزمین ها را از سکنه خالی می سازد».

۶ - ویرانی شهرها و آبادی ها

امام صادق (عليه السلام) فرمود:

« نعوذ بالله من الذنوب التي تعجل الفناء و تقرب الاجال ، و تخلی الديار ، و هی

قطیعه الرحم و القوّق و ترك البر ؛^۲

۱ - همان ، ح ۲۴ .

همان ، ج ۸۷ ، باب ۸۱ ، باب کیفیته ح ۵۹ .

پناه می برمیم به خدا از گناهانی که مایه تسريع در نابودی است و مرگ را

نزدیک می سازد و خانه ها را از سکنه خالی می کند و آن گناهان عبارتند از

: قطع رحم و آزردن پدر و مادر و کنار گذاشتن نیکی ها.

۷ - تنزل شخصیت

امام علی (علیه السلام) فرمود :

« من جفا أهل رحمه فقد شان كرمه ؛ ^۱ »

هر گس صله اهل خویش را به جا نیاورد خود را زشت و عیبناک کرده است . «

۸ - محرومیت از حمایت خویشان

امام علی (علیه السلام) فرمود :

« ليس لقاطع رحم قریب ؛ ^۲ »

کسی که با ارحام خود قطع کند ، دوست و نزدیکی برای او نخواهد ماند.»

۱ - حسین شرف الدین ، تحلیلی اجتماعی از صله رحم ، ص ۲۱۰ ، به نقل از عبدالواحد بن محمد آمدی ، غرالحكم ، ج ۵ ، ح ۹۲۳۰ .

۲ - حسین شرف الدین ، تحلیلی اجتماعی از صله رحم ، ص ۲۱۱ ، به نقل از غرالحكم ، ج ۵ ، ح ۷۴۸۵ .

۹- از دست دادن مقبولیت اجتماعی

امام علی (علیه السلام) فرمود :

«من ذا الذی یشق بک إذا غدرت بذوی رحمک ؛^۱

چه کسی به تو اعتماد و اطمینان خواهد کرد ، هنگامی که تو با رحم خود حیله

و تزویر کنی ؟!

۱۰- تسلط دشمنان

«لا راحة لقاطع القرابة ، و إذا اختلف القوم أمكن عدوهم منهم...»^۲

قطع کننده رحم از آسایش و راحتی بهره ای نخواهد داشت و به

هنگام وقوع اختلاف و نزاع ، دشمنان بر او چیره خواهند شد.»

۱- همان ، ح ۹۰۵۹ .

۲- محمدباقر مجلسی ، بحار الانوار ، ج ۵۱ ، باب ذکر اخبار المعمرین ، ص ۲۶۳ .

نتیجه

اسلام به عنوان دینی جامع و جاودان انسان را موجودی فرد محور و جدا از جماعت نمی داند بلکه او را به طور فطری موجودی اجتماعی می داند که با برقراری ارتباط متقابل با هم نوع خویش ، بخش مهمی از نیازهایش را بر طرف می کند و به رشد و کمال دست می یابد ، صله رحم یکی از اموری است که جواب گوی این نیاز فطری انسان می باشد از این رو اسلام به این امر مهم بسیار سفارش کرده است با اندک تأملی در قرآن و حدیث می توان به ارزش و اهمیت این فریضه پی برد و در منابع فقهی ما نیز در این باره چنین آمده است «صله رحم واجب است هرچند که خویشاوند انسان مرتد و کافر باشد » ، چه بسا ارتباط با خویشاوند کافر و فاسق موجب هدایت و نجات آنها از گمراهی شود . نیکان و صالحان با انجام صله رحم و استفاده از فرصت ها ، می توانند به بالابردن سطح بینش نزدیکان از دین و معارف والا و احکام نورانی آن ، کمک فراوانی نمایند البته عمل وکردار پسندیده بهترین و مؤثرترین شیوه ی دعوت خویشاوندان به سوی دینداری و اعمال صالح می باشد.

فهرست منابع و مأخذ

- ۱- احمدی، محمد رضا، نقش صله رحم در بهداشت روانی، موسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی(ره) شماره ۱۳/۱۲، ۱۳۷۹،
- ۲- اردکانی بهبهانی، محمود، دیدو بازدید صله رحم، انتشارات پیام مهدی، ۱۳۷۶
- ۳- انصاریان، حسین، نظام خانواده در اسلام، چ شانزدهم، قم، ام ابیها، ۱۳۸۰
- ۴- حسینی نیا، اقبال، وصال خویشان، چ دوم، قم، مرکز پژوهش های اسلامی، ۱۳۷۸
- ۵- رحمتی، شهر رضا، محمد، گنجینه معارف، چ دوم، قم، انتشارات صبح پیروزی، ۱۳۸۵
- ۶- صدرالسادات دزفولی، کاظم، صله رحم و اخلاق در خانواده، چ سوم، تهران صدرا، ۱۳۶۹
- ۷- مولوی نیا، حمد جواد، حقوق و روابط اجتماعی، چ اول، قم نشر خرم، ۱۳۷۱
- ۸- عزیزی، عباس، ثواب صله رحم و عقاب قطع رحم، چ اول، ناشر دفتر معارف، ۱۳۸۲
- ۹- محمد تقی صراف، عباس، تشویق و تنبیه در آیینه قرآن و حدیث، چ اول، قم، نشر معارف، ۱۳۸۲
- ۱۰- مکارم شیرازی، ناصر، تفسیر نمونه، چ سوم، دارالکتب، الاسلامیه، ۱۳۷۶